

De subjectieve zwaarte van detentie

Een empirisch onderzoek

Ellen Raaijmakers, Jan de Keijser, Paul Nieuwbeerta, Anja Dirkzwager & Joni Reef

Zowel in de straftheorie als in de praktijk van straftoemeting is subjectief ervaren strafzwaarte een relevant maar ook onderbelicht onderwerp. Deze paper heeft als doel verschillen tussen gedetineerden in hun subjectieve zwaarte van detentie te verklaren en dat te beschouwen tegen de achtergrond van belangrijke strafdoelen en rechtsbeginselen. Daartoe zijn twee modellen toegepast die veelal worden gebruikt om aanpassing aan detentie te verklaren: het import- en deprivatiemodel. Uit gegevens van het Prison Project, verzameld onder Nederlandse gedetineerden die in voorlopige hechtenis verbleven, blijkt dat zowel import- als deprivatiekenmerken samenhangen met de subjectieve zwaarte van detentie. Er wordt geen ondersteuning gevonden voor een moderatie-effect van persoonlijkheid.

In de meeste westerse maatschappijen is vrijheidsstraf de zwaarste straf die door de rechter kan worden opgelegd (Nagin e.a., 2009). De twee bekendste perspectieven van de rechtvaardiging en doelen van straf zijn de utilitaristische en de retributivistische benadering. Kenmerkend voor de utilitaristische benadering is dat de rechtvaardiging van straf ligt in de toekomst, de vermindering en preventie van criminaliteit (De Keijser, 2001). In de Nederlandstalige literatuur wordt in dit verband ook wel gesproken over relatieve theorieën van straf. Bij de retributivistische benadering – absolute theorieën – ligt deze legitimering in het verleden (De Keijser, 2001). Tot dusver wordt er zowel in de straftheorie als in de praktijk van straftoemeting vooral aandacht besteed aan de objectieve strafzwaarte (Kolber, 2009a; 2009b), de strafsoort en de strafmaat, maar is de zwaarte zoals deze door gedetineerden wordt ervaren, de subjectieve zwaarte van detentie, onderbelicht gebleven. Meer kennis over de subjectieve zwaarte van detentie is echter relevant in het kader van verschillende strafdoelen en strafbeginselen. De huidige studie tracht bij te dragen aan meer kennis over deze kwestie door een empirische studie te verrichten naar voorspellers van de subjectieve detentiezwaarte onder Nederlandse gedetineerden die in voorlopige hechtenis verblijven. In wat volgt zullen we eerst ingaan op de strafdoelen en strafbeginselen waarvoor de subjectieve zwaarte van detentie relevant is.

Achtergrond

Preventie en reductie van criminaliteit kunnen in de utilitaristische benadering onder andere bereikt worden door *afschrikking*, waarbij wordt verondersteld dat het afschrikkende effect van een straf afhankelijk is van de zekerheid, snelheid en zwaarte van de straf (Nagin, 2012). Binnen de afschrikingsliteratuur laten studies over *gepercipieerde afschrikking*, die zich richten op de gepercipieerde in plaats

van de feitelijke strafdreiging, over het algemeen zien dat effecten van strafzwaarte op recidive verwaarloosbaar zijn (Moerland, 1993; Pratt e.a., 2006). Deze conclusie is echter enkel gebaseerd op percepties van straftype en straflengte (o.a. Decker e.a., 1993; Durlauf & Nagin, 2011; Piquero & Rengert, 1999; Pogarsky, 2002). Volgens anderen heeft strafzwaarte echter niet alleen betrekking op de strafzwaarte zoals bedoeld, maar ook op de *ervaren* zwaarte van een straf (Spelman, 1995). Tot dusver is er echter weinig bekend over hoe zwaar gedetineerden hun straf ervaren. Echter, met betrekking tot individuele afschrikking, waarbij de gestrafte dader afgeschrikt wordt van toekomstig crimineel gedrag, is het belangrijk meer kennis te verwerven over deze kwestie, aangezien daders die reeds een gevangenisstraf hebben uitgezeten, hun ervaren, subjectieve zwaarte van detentie mogelijk meenemen in toekomstige kosten-batenanalyses van crimineel gedrag. Daarnaast kan, als gevolg van bijvoorbeeld verschillen in gevoeligheid, een straf van twee jaar door de ene dader anders worden ervaren dan door de andere dader (Tonry, 2008).¹ Onderzoek naar de subjectieve detentiezwaarte geeft een indicatie van verschillen tussen daders in hoe hoog zij de kosten van een gevangenisstraf inschatten, wat van belang kan zijn voor verschillen in recidive.

Daarnaast kan speciale preventie worden bereikt door *resocialisatie*, waarbij wordt getracht een dader of zijn positie in de maatschappij te veranderen om de kans op recidive te verkleinen (De Keijser, 2000). Volgens Shermans *defiance theory* (1993) kan een straf echter een averechts effect hebben wanneer (1) een dader zwakke bindingen heeft met de conventionele maatschappij, (2) de opgelegde straf als oneerlijk en (3) stigmatiserend wordt ervaren, en (4) er in plaats van schaamte woede optreedt. Wanneer aan deze voorwaarden is voldaan, zal de kans op weerspanning en onconventionele houdingen ten aanzien van de wet of autoriteiten die de wet handhaven, toenemen (Van der Laan, 2009). Zodoende is het belangrijk hoe zwaar gedetineerden hun detentie ervaren, aangezien een detentie die als te zwaar wordt ervaren, kan resulteren in weerspanning, wat de kans op recidive vergroot.

Ten slotte wordt speciale preventie nagestreefd door middel van onschadelijkmaking, ook wel *incapacitatie* genoemd. In het kader van dit strafdoel speelt de subjectieve zwaarte van detentie geen directe rol van betekenis, het gaat immers om de feitelijke mate van onschadelijkmaking, waarbij subjectief gevoeld leed een bijkomstigheid is (Kolber, 2009b).

Volgens de hedendaagse *just desert*-benadering is het doel van straffen om proportioneel leed toe te voegen, waarmee een afkeurende boodschap wordt overgedragen naar aanleiding van een delict (vgl. Von Hirsch, 2009). Binnen dit perspectief is een centrale rol weggelegd voor het principe van proportionaliteit, dat veronderstelt dat een straf evenredig moet zijn aan de ernst van het gepleegde feit en de verwijtbaarheid van de dader (Ashworth, 2011; Ryberg, 2004;

1 Jeremy Bentham refereerde naar deze kwestie als *sensibility* en stelde dat een straf zou moeten worden aangepast (binnen bepaalde grenzen) aan de individuele gevoeligheid (o.a. gezondheid, geslacht, leeftijd) van de dader om ervoor te zorgen dat de hoeveelheid toegebracht leed gelijk is tussen verschillende daders die zijn gestraft voor hetzelfde delict (Ashworth, 2011; Bentham, 1789/1970).

Ellen Raaijmakers, Jan de Keijser, Paul Nieuwbeerta, Anja Dirkzwager & Joni Reef

Von Hirsch, 1992). Als een straf niet proportioneel is, wordt te veel of juist te weinig afkeuring uitgedragen. Een belangrijke assumptie die ten grondslag ligt aan de koppeling tussen de ernst van het delict en de mate van toegevoegd leed is dat degene die straf toemeet, vat heeft op de mate van leedtoevoeging. In de praktijk geschiedt dit simpelweg via de keuze van strafsoort en strafmaat (May e.a., 2005; Robinson & Darley, 2004), wat ook wel de *objectieve* benadering van strafzwaarte wordt genoemd (Kolber, 2009a; 2009b). Wanneer delict A als ernstiger wordt verondersteld dan delict B, zou delict A dan ook een langere gevangenisstraf moeten krijgen. De onderliggende assumptie van deze objectieve benadering is dat een straf gelijk in lengte onder gelijke omstandigheden voor verschillende personen gelijk is in zwaarte (Kolber, 2009a; 2009b). Voorstanders van de *subjectieve* benadering daarentegen stellen dat verschillende daders een gelijke straf mogelijk verschillend ervaren (zie Bronsteen e.a., 2009; Kolber, 2009a; 2009b; Ryberg, 2010). Proportionaliteit zoals beschreven in de literatuur heeft dus vooral betrekking op de *bedoelde* afkeuring die door een straf wordt uitgedragen, maar negeert de vraag of de afkeuring zoals bedoeld ook zo wordt ervaren door degene die de straf ondergaat. Dit roept de vraag op of, naast de uitgedrukte afkeuring, ook de subjectief ervaren afkeuring een rol zou moeten spelen in de straftoemeting (Ashworth, 2011).

Naast de strafdoelen is de subjectieve zwaarte van detentie ook relevant in het kader van het *gelijkheidsbeginsel*, dat stelt dat gelijke gevallen gelijk behandeld moeten worden (art. 1 van de Grondwet). Dit is bovendien onmiddellijk relevant in het licht van de proportionaliteit vanuit het vergeldingsperspectief. Gelijkaardigheid in termen van gelijke strafzwaarte voor gelijke delicten is dan ook niet voor niets een van de expliciete beginselen voor proportionaliteit in de straftoemeting (zie Von Hirsch, 2009). Relevant hierbij is het verschil tussen formele en materiële gelijkheid. Waar een formele gelijkheidsbenadering betrekking heeft op een streven alle burgers zo veel mogelijk hetzelfde te behandelen, wordt er bij een materiële gelijkheidsbenadering gestreefd naar gelijkheid in resultaat (Rijkema, 2003). Het onderliggende probleem is dat het impliciete referentiepunt in de straftoemeting is dat een straf gelijk in type en lengte door verschillende daders gelijk wordt ervaren. Echter, wanneer eenzelfde straf door verschillende daders verschillend wordt ervaren, leidt een behandeling die formeel gelijk is, tot een ongelijk resultaat. Hierdoor rijst de vraag in hoeverre differentiatie op basis van de subjectief ervaren strafzwaarte wellicht beter recht doet aan het materiële gelijkheidsbeginsel (Rijkema, 2003).

Kortom, meer kennis over de subjectieve zwaarte van detentie is relevant voor verschillende strafdoelen en rechtsbeginselen. Echter, tot dusver is er nog geen empirische studie verricht naar deze kwestie. Om theorie op dit terrein verder te ontwikkelen, zullen we gebruik maken van twee modellen uit het gerelateerde onderzoeksveld van aanpassing aan detentie.

Het verklaren van verschillen in de subjectieve zwaarte van detentie

Twee modellen domineren het onderzoek naar aanpassing aan detentie: het deprivatiemodel en het importmodel. Deze modellen worden gewoonlijk gebruikt om verschillende vormen van aanpassing aan detentie te verklaren (o.a. agressie, geweld, zelfmoord) (Gover e.a., 2000; Liebling, 1992; Wright, 1989), maar bieden tevens een nuttig kader voor de huidige studie. Hoewel aanpassing aan detentie zich onderscheidt van de subjectieve zwaarte van detentie, kunnen de verschillende vormen van aanpassing tot op zekere hoogte ook worden beschouwd als manifestaties van ontberingen in detentie, waardoor beide modellen een nuttig kader bieden om verschillen tussen gedetineerden in de subjectieve zwaarte van detentie te verklaren.

Deprivatiemodel

Volgens het deprivatiemodel is aanpassing aan detentie het resultaat van ontberingen waaraan gedetineerden in detentie worden blootgesteld (Clemmer, 1940; Sykes, 1958). Gedurende hun detentie worden gedetineerden gedepriveerd van basisbehoeften, wat resulteert in aanpassingsproblemen en wangedrag (Parisi, 1982, 9). In het toetsen van het deprivatiemodel richten onderzoekers zich typisch op het verband tussen deprivatiefactoren op het niveau van de inrichting (o.a. beveiligingsniveau, detentieduur) en aanpassing aan detentie (Dhami e.a., 2007; Morris e.a., 2010). Onderzoeksbevindingen met betrekking tot het beveiligingsniveau (Berk & De Leeuw, 1999; Dhami e.a., 2007) en de duur van het verblijf in detentie (Dhami e.a., 2007; Flanagan, 1980) zijn echter tegenstrijdig.

Naast factoren op het niveau van de inrichting gebruiken andere onderzoekers individuele factoren om het deprivatiemodel te toetsen (o.a. veiligheid, dagbesteding). Onderzoek laat consistent zien dat gedetineerden die meer autonomie ervaren (Toch, 1977), zich veiliger voelen (o.a. Toch, 1977; Wooldredge, 1999; Wright, 1991), meer dagelijkse activiteiten hebben (o.a. Toch, 1977; Wooldredge, 1999; Wright, 1991), meer in staat zijn om contact met de buitenwereld te onderhouden (o.a. Thomas, 1973; Toch, 1977; Wooldredge, 1999) en meer ondersteunend contact met personeel ervaren (Molleman & Leeuw, 2012), zich beter aanpassen aan detentie.

Het deprivatiemodel impliceert dat kenmerken van de detentieomgeving bepalen hoe zwaar een detentie wordt ervaren (Morris & Worrall, in druk, 5). Hoe meer gedetineerden bloot worden gesteld aan ontberingen in detentie, hoe zwaarder zij hun detentie ervaren.

Importmodel

Volgens het importmodel wordt de aanpassing van gedetineerden aan detentie bepaald door de eigenschappen en ervaringen die gedetineerden in de inrichting importeren (Irwin & Cressey, 1962). Meer specifiek veronderstelt dit model dat de eigenschappen die het gedrag van een gedetineerde voorafgaand aan detentie bepalen, dit ook gedurende een detentie zullen doen. Onderzoek wijst uit dat jongere (o.a. Flanagan, 1983; Toch & Adams, 1986; Wooldredge e.a., 2001), ongehuwde (o.a. Jiang e.a., 2005; Jiang & Winfree, 2006; Toch & Adams, 1986), werk-

Ellen Raaijmakers, Jan de Keijser, Paul Nieuwbeerta, Anja Dirkzwager & Joni Reef

loze gedetineerden (o.a. Paterline & Petersen, 1999; Toch & Adams, 1986; Wright, 1989) en gedetineerden die voor hun detentie drugs gebruikten (o.a. Arbach-Lucioni e.a., 2012; Flanagan, 1983; Jiang e.a., 2005) vaker betrokken zijn bij wangedrag.

Onderzoeksbevindingen met betrekking tot etniciteit (Griffin & Hepburn, 2006; Wooldredge e.a., 2001), ervaring met detentie (Sorensen & Cunningham, 2010; Toch & Adams, 1986), opleidingsniveau (Morris e.a., 2010; Wright, 1989), kinderen (Gover e.a., 2008; Jiang & Fisher-Giorlando, 2002) en persoonlijkheid (Klimstra e.a., 2010; Van der Helm e.a., 2012) zijn echter tegenstrijdig.

Hoewel het importmodel veronderstelt dat de eigenschappen die het gedrag van gedetineerden voorafgaand aan detentie bepalen, ook verantwoordelijk zijn voor de aanpassing aan detentie (Morris & Worrall, in druk), kunnen deze kenmerken ook worden beschouwd als proxi's voor de mate waarin gedetineerden voorafgaand aan detentie 'gehard' zijn (i.c. eerdere detentie, dakloosheid, werkloosheid). Dit impliceert dat hoe meer gedetineerden voorafgaand aan detentie gewend waren aan tegenslag, hoe minder zwaar zij hun detentie ervaren.

Interactie-effecten

Studies naar de interactie-effecten tussen beide modellen onderzoeken in hoeverre importkenmerken de relatie tussen deprivatiekenmerken en aanpassing aan detentie beïnvloeden. Volgens dit model beïnvloeden de eigenschappen van de gedetineerde hoe deze zal reageren op de ontberingen van het leven in detentie (Toch, 1977; Wright, 1991). Het onderzoek dat tot dusver is verricht, verschaft beperkte ondersteuning voor het interactiemodel (Dhami e.a., 2007; Toch, 1977; Wright, 1991). Hoewel eerder onderzoek van Wright (1991) duidt op het belang van persoonlijkheid, is er tot dusver geen onderzoek verricht waarin de rol van persoonlijkheid voor dit model is gemeten aan de hand van de bekende Big Five-persoonlijkheidstrekken. Eerder onderzoek suggereert dat deze persoonlijkheidstrekken kunnen worden onderverdeeld in twee dimensies: stabiliteit (neuroticisme, vriendelijkheid en consciëntieusheid) en plasticiteit (extraversie en openheid) (DeYoung, 2006; Digman, 1997). Vooral meer kennis over modererende effecten van stabiliteit is belangrijk, aangezien de stabiliteit van de gedetineerde samenhangt met de kwetsbaarheid van de gedetineerde, en als zodanig mogelijk invloed heeft op de relatie tussen deprivatiekenmerken en de subjectieve detentiezwaarte.

De huidige studie

Zowel in de straftheorie als in de praktijk van straftoemeting is subjectieve zwaarte van detentie een relevant maar onderbelicht onderwerp. Deze studie heeft als doel verschillen tussen gedetineerden die in voorlopige hechtenis verblijven in hun subjectieve zwaarte van detentie te beschrijven en te onderzoeken in hoeverre deze verschillen verklaard kunnen worden door import- en deprivatiekenmerken, en in hoeverre de relatie tussen deprivatiekenmerken en de subjectieve detentiezwaarte verschilt voor gedetineerden die verschillen in stabiliteit.

De huidige studie is vernieuwend op drie manieren. Ten eerste breiden we het empirisch onderzoek naar de subjectieve zwaarte van detentie uit door een eerste

stap te zetten in het onderzoeken van voorspellers van de subjectieve zwaarte van detentie, wat voor verschillende strafdoelen en strafbeginselen relevant is. Rekening houden met de subjectieve detentiezwaarte zou kunnen bijdragen aan een betere realisering van individuele afschrikking, resocialisatie, vergelding en het materiële gelijkheidsbeginsel. Ten tweede passen we het deprivatie- en importmodel toe op een nieuw onderzoeksterrein: de subjectieve zwaarte van detentie. Ten derde breidt deze studie de schaarse kennis over het interactiemodel uit, waarbij zal worden ingegaan op het belang van persoonlijkheid.

Methodologie

Data

Er is gebruik gemaakt van gegevens van het Prison Project, een grootschalig onderzoeksproject onder voorlopig gehechten die tussen oktober 2010 en maart 2011 instroomden in een huis van bewaring (hierna: hvb) in Nederland. Data werden verzameld onder mannelijke gehechten, van 18 tot 65 jaar, die in Nederland waren geboren en minimaal drie weken in voorlopige hechtenis verbleven. Kort na instroom in het hvb werden zij benaderd om op vrijwillige basis deel te nemen aan een gestructureerd interview en een vragenlijst in te vullen. Gehechten werd geen vergoeding verstrekt en wanneer zij instemden met deelname werd hun verzocht een 'informed consent' te ondertekenen.

Van de 2.945 gehechten die aan de selectiecriteria voldeden, konden er 2.775 benaderd worden voor deelname aan het Prison Project (96 procent). Bij 69 procent van hen is een gestructureerd interview afgenomen. Participanten verschillen niet van non-participanten op eigenschappen zoals leeftijd, burgerlijke staat, werkstatus en het type delict.

Variabelen

– De subjectieve zwaarte van detentie

Gehechten werd op een vijfpuntsschaal (1=geheel mee oneens; 5=geheel mee eens) gevraagd aan te geven in hoeverre zij het eens waren met drie items: 'Mijn verblijf in detentie is zwaar', 'Mijn tijd hier voelt erg aan als een straf' en 'Deze detentie is zwaarder dan ik vooraf had gedacht'. Daarnaast werd gehechten gevraagd 'Kunt u aangeven hoe zwaar u uw detentie beleeft?'² Resultaten van een principale componentenanalyse lieten zien dat alle items positief laadden op één factor (eigenvalue=2,617; verklaarde variantie=,65). Alle items zijn samengevoegd in een somschaal en gedeeld door het aantal items, die de subjectieve zwaarte van detentie weergeeft. De Cronbach's alpha van deze schaal was goed ($\alpha=0,81$).

2 In eerste instantie konden gehechten deze vraag op een zevenpuntsschaal invullen (1=helemaal niet zwaar; 7=heel zwaar). Om een somschaal te maken met de drie voorgaande items is deze variabele gehercodeerd in vijf categorieën. Daarbij zijn de eerste drie categorieën samengevoegd tot één categorie, die 21 procent van de gehechten representeert (N=349). De overige vier categorieën representeren 16,5 procent (N=274) tot 27,5 procent (N=456) van de gehechten.

Ellen Raaijmakers, Jan de Keijser, Paul Nieuwbeerta, Anja Dirkzwager & Joni Reef

– *Deprivatiekenmerken*

Hoewel het deprivatiemodel voornamelijk wordt getoetst met behulp van registratiedata met betrekking tot het beveiligingsniveau, de lengte van het verblijf in detentie en de lengte van de straf, waren deze kenmerken niet relevant voor de huidige studie, aangezien Nederlandse hvb's alle hetzelfde regime hebben en alle gehechten in deze studie even lang in detentie verbleven en nog niet de lengte van hun straf wisten. In plaats daarvan werd gehechten gevraagd op een vijf-puntsschaal aan te geven in hoeverre zij het eens waren met verschillende stellingen.³ Deze items zijn gecombineerd tot zes deprivatieschalen: deprivatie van autonomie (vijf items), veiligheid (zes items), dagbesteding (vijf items), contact met de buitenwereld (vier items), ondersteunend contact met penitentiair inrichtingswerkers (piw'ers) (vijf items) en ondersteunend contact met medegegetineerden (zes items).⁴ De items voor deze schalen zijn afgeleid uit de Nederlandse gedetineerdersurvey (Mol & Henneken-Hordijk, 2008). Eerder onderzoek heeft uitgewezen dat deze schalen een goede psychometrische kwaliteit hadden (Molleman, 2008). De interne consistentie van alle schalen was acceptabel ($\alpha > 0,70$). Tabel 1 laat zien dat gedetineerden zich het minst gedeprimeerd voelden van veiligheid en het meest van een dagbesteding.

– *Importkenmerken*

Er zijn tien importkenmerken onderscheiden. In navolging van eerder onderzoek is leeftijd opgenomen in de analyses. Uit het geboorteland van de ouders kon de etniciteit van de verdachte worden vastgesteld (autochtoon of allochtoon). Gehechten werden als autochtoon beschouwd wanneer beide ouders in Nederland waren geboren (CBS, 2000). Daarnaast is gevraagd hoe vaak gehechten eerder in detentie hadden gezeten: nooit, een keer, twee tot vijf keer of meer dan vijf keer. Er zijn drie opleidingsniveaus onderscheiden: laag (vmbo/mavo of lager), midden (havo/vwo/mbo) en hoog (hbo/wo). Voor werkstatus is onderscheid gemaakt in twee categorieën: een betaalde baan (in loondienst of als zelfstandige) versus geen betaalde baan (werkloos, arbeidsongeschikt/invalide, gepensioneerd, onderwijsvolgend of zorgend voor huishouden/gezin). Gehechten werd gevraagd of zij langer dan drie maanden een partner hadden en of zij kinderen hadden. Daarnaast werd hen gevraagd naar hun alcoholgebruik (bijna dagelijks zes of meer glazen alcohol is 1 'zware drinker') (CBS, 2013) en drugsgebruik (bijna dagelijks drugsgebruik is 1) in de twaalf maanden voorafgaand aan detentie. Gehechten die aangaven voorafgaand aan hun detentie in een tehuis voor dak-/thuislozen, een sociaal pension, bij wisselende familieleden/vrienden of kennissen of zwervend/dakloos te zijn, werden gecodeerd als 1.

Persoonlijkheid is gemeten met de Nederlandse Big Five Inventory (Denissen e.a., 2008). Op een vijf-puntsschaal (1=klopt helemaal niet; 5=klopt helemaal wel) konden gehechten aangeven in hoeverre bepaalde persoonlijkheidstrekken op hen van toepassing waren. Eerder onderzoek ondersteunde de validiteit en psychome-

3 De items die voor deze schalen zijn gebruikt, staan in de appendix.

4 Cases zijn meegenomen in de analyses wanneer zij een valide waarde hadden op minimaal 60 procent van de items.

trische kenmerken van dit instrument (Denissen e.a., 2008). Er werden vijf schalen gecreëerd die persoonlijkheidstrekken weergeven: neuroticisme (acht items), extraversie (acht items), openheid voor ervaringen (tien items), consciëntieusheid (negen items) en vriendelijkheid (negen items).⁵ De interne consistentie van alle schalen was acceptabel ($\alpha > 0,70$).

Op basis van registratiedata van de Dienst Justitiële Inrichtingen is gecontroleerd voor het type delict waarvoor de verdachte in voorlopige hechtenis verbleef, aangezien dit bepalend is voor de straf die de verdachte boven het hoofd hangt, en daarmee een indicatie geeft van de objectieve strafzwaarte. We onderscheiden vermogensdelicten, geweldsdelicten, drugsdelicten en overige delicten.⁶ Tevens is gecontroleerd voor het type straf dat de verdachte verwacht te krijgen.⁷

Tabel 1 laat zien dat gehechten gemiddeld 30 jaar oud zijn, bijna 40 procent allochtoon is en 40 procent geen eerdere ervaring heeft met detentie. Daarnaast heeft meer dan 60 procent een laag opleidingsniveau en bijna 40 procent een betaalde baan. Bijna de helft heeft langer dan drie maanden een partner en 40 procent heeft kinderen. Verder werd bijna 40 procent gekwalificeerd als zware drinker, gebruikte meer dan een kwart dagelijks drugs, en was 8 procent dakloos. Met betrekking tot persoonlijkheid was het gemiddelde op neuroticisme het laagst (2,87) en het hoogst voor extraversie (3,51).⁸ In totaal werd bijna de helft verdacht van een geweldsdelict en ongeveer een kwart van een vermogensdelict. Tot slot verwachtte bijna de helft een gevangenisstraf.

- 5 We hebben cases meegenomen in de analyses wanneer zij een valide waarde hadden op minimaal 60 procent van de items.
- 6 Gehechten die werden verdacht van meerdere delicten werden geplaatst in de categorie van het zwaarste delict waarvan zij verdacht werden.
- 7 Hoewel de geschatte straflengte aanvankelijk zou worden opgenomen, gaf 54 procent (N=948) aan dat dit niet op hen van toepassing was, waardoor deze variabele te scheef verdeeld was om mee te nemen in de analyses.
- 8 Deze cijfers verschillen enigszins van de gemiddelde scores van de algemene Nederlandse bevolking, die respectievelijk 3,20 en 3,38 scoort op beide persoonlijkheidstrekken (Denissen e.a., 2008). Gehechten scoren gemiddeld dus iets lager op neuroticisme en iets hoger op extraversie.

Ellen Raaijmakers, Jan de Keijser, Paul Nieuwbeerta, Anja Dirkzwager & Joni Reef

Tabel 1: *Beschrijvende analyses van de afhankelijke en onafhankelijke variabelen*

Variabele	N	Range	M	S.E.
<i>Afhankelijke variabele</i>				
Subjectieve zwaarte van detentie	1.764	1-5	3,38	,96
<i>Onafhankelijke variabelen</i>				
Importkenmerken				
Leeftijd	1.755	18-65	30,43	10,77
Allochtoon	1.661	0/1	,39	
Ervaring met detentie				
Nooit	1.679	0/1	,40	
Een keer	1.679	0/1	,17	
Twee tot vijf keer	1.679	0/1	,25	
Meer dan vijf keer	1.679	0/1	,17	
Opleiding				
Laag	1.757	0/1	,63	
Midden	1.757	0/1	,32	
Hoog	1.757	0/1	,05	
Werkend	1.760	0/1	,39	
Partner	1.764	0/1	,49	
Kinderen	1.645	0/1	,41	
Zware drinker	1.758	0/1	,39	
Dagelijks drugsgebruik	1.758	0/1	,27	
Dakloos	1.763	0/1	,08	
Persoonlijkheid				
Neuroticisme	1.690	1-5	2,87	,63
Extraversie	1.691	1-5	3,51	,57
Openheid	1.688	1-5	3,34	,55
Conscientieusheid	1.686	1-5	3,49	,51
Vriendelijkheid	1.688	1-5	3,43	,52
Type delict				
Vermogensdelict	1.764	0/1	,24	
Gewelddelict	1.764	0/1	,46	
Drugsdelict	1.764	0/1	,13	
Overig delict	1.764	0/1	,18	
Gevangenisstraf	1.749	0/1	,47	
Deprivatiekenmerken				
Autonomie	1.727	1-5	3,35	,70
Veiligheid	1.737	1-5	2,15	,64
Dagbesteding	1.744	1-5	3,75	,73

Tabel 1: (Vervolg)

Variabele	N	Range	M	S.E.
Contact met de buitenwereld	1.723	1-5	3,44	,82
Ondersteundend contact piw'ers	1.733	1-5	2,81	,74
Ondersteundend contact medegedet.	1.724	1-5	2,62	,56

Analyse

Gehechten werd gevraagd mee te werken aan een interview en een vragenlijst. Alleen gehechten die zowel een interview (N=1.909) als een vragenlijst hadden ingevuld (N=1.764) werden opgenomen in de analyses. Analyses werden uitgevoerd met *pairwise deletion* van missende waarden om maximaal gebruik te maken van de beschikbare informatie.⁹ De relatie tussen deprivatie- en importkenmerken enerzijds en de subjectieve zwaarte van detentie anderzijds werd eerst bivaariaat getoetst. Vervolgens werden drie multiple regressieanalyses uitgevoerd om te onderzoeken in hoeverre het import-, het deprivatie- en het interactiemodel variantie in de subjectieve detentiezwaarte konden verklaren. Aangezien gehechten reeds importkenmerken bezaten alvorens zij instroomden in een hvb, werden in het eerste model enkel importkenmerken opgenomen, waarna de deprivatiekenmerken werden toegevoegd in model 2. In model 3 werden verschillende interactie-effecten toegevoegd. Om multicollineariteit te voorkomen zijn alle interactie-effecten, inclusief de hoofdeffecten, gecentreerd op het gemiddelde.

Resultaten

Tabel 1 laat zien dat gehechten de subjectieve zwaarte van detentie gemiddeld met een 3,38 beoordelen. Gehechten verschillen echter in hoe zwaar zij hun detentie ervaren. In totaal ervaart 24,4 procent zijn detentie als niet zwaar tot helemaal niet zwaar. Daarnaast geeft 50,3 procent aan zijn detentie als zwaar tot heel zwaar te ervaren.

Alle bivariate correlaties tussen de afhankelijke en de onafhankelijke variabelen zijn weergegeven in tabel 2. Behalve leeftijd en opleidingsniveau hangen alle importkenmerken significant samen met de subjectieve zwaarte van detentie. Zo ervaren gehechten die in het verleden meer dan vijf keer eerder in detentie hebben gezeten hun detentie als minder zwaar dan gehechten die nooit eerder in detentie hebben gezeten ($r = -,17$). Evenzo hangen alle deprivatiekenmerken significant en positief samen met de subjectieve zwaarte van detentie. Hoe meer deprivaties gehechten ervaren in detentie, hoe zwaarder zij hun detentie ervaren.

Om onze hypothesen te toetsen gaan we uit van model 2, aangezien dit model zowel import- als deprivatiekenmerken bevat. Hierbij zullen we enkel ingaan op

9 Aparte analyses met behulp van *listwise deletion* van missende waarden (N=1.514) resulteerden niet in substantieel andere bevindingen. Hoewel er ook de mogelijkheid bestaat om missende waarden te imputeren, volstaan wij hier met *pairwise deletion*, aangezien er op alle variabelen relatief weinig missende waarden waren (maximaal 6,7 procent op kinderen).

Ellen Raaijmakers, Jan de Keijser, Paul Nieuwbeerta, Anja Dirkzwager & Joni Reef

de significante en substantiële voorspellers van de subjectieve zwaarte van detentie.¹⁰

Wat betreft de importkenmerken wijzen de resultaten uit dat naarmate gehechten ouder worden, zij hun detentie als zwaarder ervaren ($\beta=,11$). Tevens laat het model zien dat naarmate gehechten vaker gedetineerd zijn geweest, zij hun detentie als minder zwaar ervaren. Dit verband is het sterkst voor gehechten die meer dan vijf keer eerder gedetineerd zijn geweest ($\beta=-,14$). Gehechten met een partner ervaren hun detentie als zwaarder dan gedetineerden zonder partner ($\beta=,13$). Verder blijken gehechten met meer consciëntieuze ($\beta=,10$), vriendelijke ($\beta=,18$) of neurotische persoonlijkheidstrekken ($\beta=,29$) hun detentie als zwaarder te ervaren.

Wat betreft de deprivatiekenmerken blijkt dat hoe meer de gehechte zich ontbeerd voelt van veiligheid ($\beta=,13$) en een dagbesteding ($\beta=,24$), hoe zwaarder hij zijn detentie ervaart. De B-kolom laat zien dat de ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënt van deprivatie van een dagbesteding ,31 is, wat betekent dat met een toename van één op de schaal van deprivatie van een dagbesteding de subjectieve zwaarte van detentie toeneemt met ,31, op een schaal van een tot vijf.

Om te toetsen of het verband tussen deprivatiekenmerken en de subjectieve detentiezwaarte verschilt voor gedetineerden met verschillende persoonlijkheidstrekken, zijn de interactie-effecten toegevoegd aan het model in stap 3.¹¹ Geen van de interactie-effecten was significant gerelateerd aan de subjectieve zwaarte van detentie. Bovendien verbeterde het toevoegen van de interactie-effecten tussen deprivatiekenmerken en persoonlijkheid het model niet significant ($p>,05$).

Het model waarin alleen importkenmerken zijn opgenomen, verklaart 25 procent van de variantie in de subjectieve zwaarte van detentie. Controlerend voor importkenmerken kan aan de deprivatiekenmerken nog eens 10 procent van deze variantie worden toegeschreven. Al met al verklaart het model 35 procent van de variantie in de subjectieve zwaarte van detentie, waaruit geconcludeerd kan worden dat zowel import- als deprivatiekenmerken belangrijke voorspellers zijn van verschillen in de subjectieve zwaarte van detentie.

10 Volgens Cohen (1988) impliceren gestandaardiseerde coëfficiënten van rond de ,1, ,3 en ,5 respectievelijk een zwak, gemiddeld en sterk verband.

11 Hoewel alle interactie-effecten gelijktijdig worden gepresenteerd, zijn deze aanvankelijk apart opgenomen in het model. Dit resulteerde niet in andere bevindingen.

Tabel 2: Bivariate correlaties en OLS-regressiemodellen op de subjectieve zwaarte van detentie

	N	r	Model 1		Model 2		Model 3					
			b	SE	β	b	SE	β	b	SE	β	
Constante			-,37	,30			-1,81	,32			3,25	,20
Importkenmerken												
Leeftijd	1.755	,05	,01	,00	,06*	,01	,00	,11**	,01	,00	,10**	
Allochtoon	1.661	,08**	,20	,05	,10**	,14	,04	,07**	,13	,04	,07**	
Ervaring met detentie (nooit=ref)	1.679	,15**										
Een keer	1.679	,04	-,02	,06	-,01	-,05	,06	-,02	-,06	,06	-,02	
Twee tot vijf keer	1.679	-,05*	-,20	,06	-,09**	-,22	,05	-,10**	-,21	,05	-,10**	
Meer dan vijf keer	1.679	-,17**	-,35	,07	-,14**	-,35	,07	-,14**	-,35	,07	-,14**	
Opleiding (laag=ref)	1.757	-,02										
Midden	1.757	,00	-,03	,05	-,02	-,02	,04	-,01	-,02	,04	-,01	
Hoog	1.757	,03	,02	,10	,01	,02	,10	,01	,01	,10	,00	
Werkend	1.760	,10**	,06	,05	,03	,06	,04	,03	,06	,04	,03	
Partner	1.764	,21**	,32	,05	,17**	,25	,04	,13**	,26	,04	,13**	
Kinderen	1.645	,06*	,04	,05	,02	,05	,05	,03	,05	,05	,03	
Zware drinker	1.758	-,10**	-,11	,04	-,06*	-,09	,04	-,04*	-,09	,04	-,04*	
Dagelijks drugsgebruik	1.758	-,11**	-,06	,05	-,03	-,07	,05	-,03	-,07	,05	-,03	
Dakloos	1.763	-,12**	-,16	,08	-,05	-,15	,07	-,04*	-,14	,07	-,04	
Persoonlijkheid												
Neuroticisme	1.690	,27**	,56	,04	,36**	,45	,04	,29**	,45	,04	,29**	
Extraversie	1.691	-,05*	,00	,04	,00	,01	,04	,01	-,00	,04	-,00	
Openheid	1.688	-,01	,00	,04	,00	-,04	,04	-,02	-,04	,04	-,02	
Consciëntieusheid	1.686	,09**	,18	,05	,10**	,19	,04	,10**	,20	,05	,10**	
Vriendelijkheid	1.688	,24**	,38	,04	,21**	,33	,04	,18**	,36	,04	,19**	
Type delict (vermo- gens=ref)	1.764	-,08**										
Gewelddelict	1.764	,07**	,05	,06	,03	,03	,05	,02	,04	,05	,02	
Drugsdelict	1.764	,04	,05	,08	,02	-,02	,07	-,01	-,01	,07	-,00	
Overig delict	1.764	-,04	-,01	,07	-,00	-,01	,06	-,00	,01	,06	,00	
Gevangenisstraf	1.749	-,13**	-,13	,04	-,07**	-,09	,04	-,04*	-,08	,04	-,04*	
Deprivatiekenmerken												
Autonomie	1.727	,25**				,11	,04	,08**	,12	,04	,08**	
Veiligheid	1.737	,30**				,19	,04	,13**	,20	,04	,13**	
Dagbesteding	1.744	,35**				,32	,04	,24**	,31	,04	,23**	
Contact met de buitenwe- reld	1.723	,26**				,06	,03	,05	,06	,03	,05	

Ellen Raaijmakers, Jan de Keijser, Paul Nieuwebeerta, Anja Dirkzwager & Joni Reef

Tabel 2: (Vervolg)

	N	Model 1			Model 2			Model 3			
		r	b	SE	β	b	SE	β	b	SE	β
Ondersteundend contact piw'ers	1.733	,15**				-,06	,04	-,04	-,05	,04	-,04
Ondersteunend contact medege-det.	1.724	,09**				-,03	,04	-,02	-,04	,04	-,02
Interactie-effecten											
Autonomie_X_Neuroticisme									-,07	,06	-,04
Veiligheid_X_Neuroticisme									-,03	,06	-,01
Dagbesteding_X_Neuroticisme									-,03	,05	-,01
Contact buitenwereld_X_Neuroticisme									-,03	,05	-,02
Contact piw'ers_X_Neuroticisme									-,08	,06	-,04
Contact medege-det_X_Neuroticisme									,07	,06	,03
Autonomie_X_Vriendelijkheid									-,04	,07	-,02
Veiligheid_X_Vriendelijkheid									,02	,06	,01
Dagbesteding_X_Vriendelijkheid									-,01	,06	-,01
Contact buitenwereld_X_Vriendelijkheid									-,01	,06	-,00
Contact piw'ers_X_Vriendelijkheid									,01	,06	,01
Contactmedege-det_X_Vriendelijkheid									-,10	,07	-,03
Autonomie_X_Consciëntieusheid									-,15	,08	-,06
Veiligheid_X_Consciëntieusheid									-,02	,07	-,01
Dagbesteding_X_Consciëntieusheid									-,04	,07	-,02
Contact buitenwereld_X_Consciëntieusheid									,04	,06	,02
Contact piw'ers_X_Consciëntieusheid									,03	,07	,01

* $p \leq ,05$; ** $p \leq ,01$

Discussie

Conclusie

De huidige studie heeft de relevantie van de subjectieve zwaarte van detentie benadrukt vanuit verschillende straftheoretische perspectieven en voor verschillende strafdoelen en rechtsbeginselen. Uit deze studie is gebleken dat voorlopig gehechten inderdaad verschillen in hoe zwaar zij hun detentie ervaren. Verschillen in de subjectieve detentiezwaarte kunnen zowel aan import- als aan deprivatiekenmerken worden toegeschreven. Van de importkenmerken hingen vriendelijke en neurotische persoonlijkheidstrekken het sterkst samen met de subjectieve zwaarte van detentie. Van de deprivatiekenmerken waren deprivatie van veiligheid en een dagbesteding het sterkst gerelateerd aan de subjectieve zwaarte van detentie. Tevens lieten de resultaten zien dat het model waarin beide typen kenmerken waren opgenomen, de variantie in de subjectieve zwaarte van detentie het best verklaart. Deze bevinding komt overeen met eerder onderzoek, wat suggereert dat een model dat deprivatie- en importkenmerken combineert, aanpassing aan detentie het best verklaart (o.a. Dhimi e.a., 2007; Gover e.a., 2000; MacDonald, 1999). In tegenstelling tot Wright (1991) vonden we geen ondersteuning voor modererende effecten van persoonlijkheidstrekken die de stabiliteit van de gehechte weergeven.

Beperkingen en toekomstig onderzoek

De data gebruikt in de huidige studie zijn crosssectioneel van aard, waardoor geen uitspraken mogelijk waren over oorzaak-gevolgrelaties tussen deprivatiekenmerken en de subjectieve zwaarte van detentie. Voor importkenmerken is dit minder problematisch, aangezien deze kenmerken refereren naar kenmerken van de gedetineerde voorafgaand aan detentie. Daarnaast werd voorlopig gehechten in de huidige studie gevraagd naar hun subjectief ervaren deprivaties, in hoeverre zij zich ontbeerd *voelden* van veiligheid, autonomie enz. Hierdoor wordt het modereerende effect van stabiliteit deels echter al in beschouwing genomen, aangezien de stabiliteit van gehechten hun subjectief ervaren deprivaties zal beïnvloeden. Als gevolg daarvan wordt de verklarende kracht van het interactiemodel mogelijk onderschat. Toekomstig onderzoek zou daarom beter gebruik kunnen maken van objectieve metingen van deprivatiekenmerken om het interactiemodel te toetsen. Ook duidt de verklaarde variantie van 35 procent erop dat belangrijke voorspelers van de subjectieve zwaarte van detentie nog niet geïdentificeerd zijn. Verder zijn de gegevens van de huidige studie verzameld kort nadat de gehechte instroomde in het hvb. Mogelijk verandert de subjectieve zwaarte van detentie echter gedurende een periode in detentie. Zo kan voorlopige hechtenis leiden tot een shockervaring en tot veel onzekerheid over de strafzaak en de toekomst, wat gedurende die periode kan leiden tot een zwaardere ervaring van detentie. Onderzoek van Wheeler (1961) duidt op een U-vormig verloop van norm-conform gedrag in detentie, waarbij gedetineerden zich het meest conform de regels gedragen aan het begin en aan het eind van hun detentie, en het minst gedurende de periode daartussen. Longitudinaal onderzoek zal moeten uitwijzen of de subjectieve detentiezwaarte ook volgens een dergelijke U-curve verloopt. Tevens zou de

Ellen Raaijmakers, Jan de Keijser, Paul Nieuwebeerta, Anja Dirkzwager & Joni Reef

relatie tussen import- en deprivatiekenmerken enerzijds en de subjectieve detentiezwaarte anderzijds kunnen veranderen naarmate gedetineerden langer in detentie verblijven. Het 'voordeel' van ervaring met detentie zou bijvoorbeeld kunnen verdwijnen naarmate gedetineerden langer in detentie verblijven. Tot slot betrof de populatie van de huidige studie voorlopig gehechten. Hoewel gehechten die in voorlopige hechtenis verblijven formeel nog niet veroordeeld zijn voor het delict waarvan zij verdacht worden, en hun verblijf in detentie daarmee nog geen straf is, suggereert onderzoek van Stevens (2010) dat de voorlopige hechtenis in toenemende mate het karakter krijgt van een straf, doordat rechters steeds vaker doelbewust straffen en strafdoelen nastreven bij het toepassen van de voorlopige hechtenis. Desondanks is het mogelijk dat wanneer de gehechte veroordeeld is, en daarmee de voorlopige hechtenis verandert in een straf, de subjectieve zwaarte van detentie eveneens verandert. Dit heeft bovendien gevolgen voor het regime waarin de gehechte wordt geplaatst. Ook hiervoor is longitudinaal onderzoek van belang.

Implicaties voor straftoemeting en strafuitvoering

Gegeven de beperkingen van deze studie is het belangrijk om voorzichtigheid in acht te nemen bij het afleiden van beleidsimplicaties. Desondanks is het rekening houden met de subjectieve zwaarte van detentie relevant op het niveau van zowel de straftoepassing als de strafuitvoering (zie Jonkers, 1999). Op het niveau van de straftoepassing kunnen verschillende speciaal-preventieve doelen beoogd worden. Voor het individuele afschrikingsdoel impliceren de resultaten dat de (straf)kosten van recidive niet voor alle gehechten gelijk zijn, aangezien voor gehechten met meer neurotische, vriendelijke of consciëntieuze persoonlijkheidstrekken, gehechten met een partner en gehechten die minder ervaring hebben met detentie de kosten van recidive hoger zijn. Tevens zijn deze kosten hoger voor gehechten die zich meer ontbeerd voelen van veiligheid en een dagbesteding. Toekomstig onderzoek zal moeten uitwijzen of deze verschillen in de subjectieve zwaarte van detentie eveneens resulteren in verschillen in recidive. Met betrekking tot vergelding ondersteunen de bevindingen het argument van de subjectivisten dat een straf gelijk in lengte door verschillende gehechten verschillend wordt ervaren. Rekening houden met zulke verschillen in de straftoemeting zou, binnen de grenzen van ordinale proportionaliteit, nuttig kunnen zijn in het afstemmen van een geschikte hoeveelheid straf, en daarmee bij kunnen dragen aan rechtvaardige en proportionele straftoemeting. Hoewel sommigen stellen dat enkel schade en schuld een legitieme basis zijn voor het verzwaren of verlichten van een straf, stellen anderen dat factoren die niet gerelateerd zijn aan schade en schuld (Ashworth, 2011) eveneens een rol spelen in het bepalen van een geschikte hoeveelheid straf (Roberts, 2011, 8). Volgens Ashworth (2011) zouden rechters, na het vaststellen van de ernst van het delict, het identificeren van het daaraan verbonden strafbereik en het wegen van de verzwarende en verzachtende factoren, tot op zekere hoogte ook rekening moeten houden met individuele gevoeligheden van een dader bij het bepalen van het geschikte punt binnen het aangewezen strafbereik (Ashworth, 2011, 24). Deze 'gevoeligheidsbenadering' wordt in feite reeds toegepast door de Engelse richtlijnen voor de straftoemeting met

betrekking tot leeftijd (Sentencing Guidelines Council, 2009, 24) en door het English Advisory Panel met betrekking tot geslacht (Sentencing Advisory Panel, 2010, 75). Onderzoek waaruit blijkt dat Nederlandse rechters rekening houden met dergelijke individuele gevoeligheden in de straftoemeting is ons niet bekend. De resultaten van de huidige studie suggereren dat het rekening houden met neurotische, vriendelijke en consciëntieuze persoonlijkheidstrekken, het hebben van een partner en eerdere ervaring met detentie eveneens zou bijdragen aan rechtvaardige en proportionele straftoemeting. Bovendien laten de resultaten van de huidige studie zien dat gehechten verschillen in hoe zwaar zij hun detentie ervaren doordat gehechten onderling van elkaar verschillen in de mate waarin zij zich ontbeerd voelen van veiligheid en een dagbesteding. Het verminderen van deze verschillen zou eveneens bijdragen aan rechtvaardige en proportionele straftoemeting.

Hoewel een voor de hand liggende aanbeveling met betrekking tot resocialisatie zou zijn dat een gehechte zijn detentie niet als te zwaar moet ervaren, om te voorkomen dat deze een houding van weerspannigheid ontwikkelt, moet worden opgemerkt dat dit doel bij gevangenisstraf minder gewicht heeft dan vergelding, afschrikking en onschadelijkmaking. Toch kan een vrijheidsstraf op veel manieren ten uitvoer worden gelegd (Jonkers, 1999, 173-174). Bij die tenuitvoerlegging moet de terugkeer van de dader in de samenleving zo veel mogelijk bevorderd worden. Juist tegen het einde van een detentie komt deze overweging op de voorgrond.

Tot slot impliceren de resultaten van de huidige studie dat een straf gelijk in type en lengte door verschillende gehechten verschillend wordt ervaren. Vanuit het materiële gelijkheidsbeginsel zou er dan ook een lans te breken zijn voor strafdifferentiatie op basis van de subjectieve zwaarte van detentie.

Literatuur

- Arbach-Lucioni, K., Martínez-García, M. & Andrés-Pueyo, A. (2012). Risk factors for violent behavior in prison inmates: a cross-cultural contribution. *Criminal Justice and Behavior*, 39(9), 1219-1239.
- Ashworth, A. (2011). Re-evaluating the justification for aggravation and mitigation at sentencing. In: J.V. Roberts (eds.). *Mitigation and aggravation at sentencing*. Cambridge: Cambridge University Press, 21-39.
- Bentham, J. (1789/1970). Of circumstances influencing sensibility. In: J.H. Burns & H.L.A. Hart (eds.). *An introduction to the principles of morals and legislation*. London: Methuen, 51-73.
- Berk, R.A. & Leeuw, J. de (1999). An evaluation of California's inmate classification system using a generalized regression discontinuity design. *Journal of the American Statistical Association*, 94(448), 1045-1052.
- Bronsteen, J., Buccafusco, C. & Masur, J. (2009). Happiness and punishment. *The University of Chicago Law Review*, 76, 1037-1082.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2000). *Standaarddefinitie allochtonen*. Geraadpleegd in september 2012 via www.cbs.nl/NR/rdonlyres/26785779-AAFE-4B39-AD07-59F34DCD44C8/0/index1119.pdf.

Ellen Raaijmakers, Jan de Keijser, Paul Nieuwbeerta, Anja Dirkzwager & Joni Reef

- Centraal Bureau voor de Statistiek (2013). Geraadpleegd in januari 2013 via www.cbs.nl/nl-NL/menu/methoden/begrippen/default.htm?conceptid=2438.
- Clemmer, D. (1940). *The prison community*. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioural sciences*. New York: Academic Press.
- Decker, S., Wright, R. & Logie, R. (1993). Perceptual deterrence among active residential burglars: a research note. *Criminology*, 31(1), 135-147.
- Denissen, J.J.A., Geenen, R., Aken, M.A.G. van, Gosling, S.D. & Potter, J. (2008). Development and validation of a Dutch translation of the Big Five Inventory (BFI). *Journal of Personality Assessment*, 90(2), 152-157.
- DeYoung, C.G. (2006). Higher-order factors of the Big Five in a multi-informant sample. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(6), 1138-1151.
- Dhami, M.K., Ayton, P. & Loewenstein, G. (2007). Adaptation to imprisonment: indigenous or imported? *Criminal Justice and Behavior*, 34(8), 1085-1100.
- Digman, J.M. (1997). Higher-order factors of the Big Five. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(6), 1246-1256.
- Durlauf, S.N. & Nagin, D.S. (2011). Imprisonment and crime. *Criminology & Public Policy*, 10(1), 13-54.
- Flanagan, T.J. (1980). Time served and institutional misconduct: patterns of involvement in disciplinary infractions among long-term and short-term inmates. *Journal of Criminal Justice*, 8(6), 357-367.
- Flanagan, T.J. (1983). Correlates of institutional misconduct among state prisoners: a research note. *Criminology*, 21(1), 41-65.
- Gover, A.R., MacKenzie, K.L. & Armstrong, C.S. (2000). Importation and deprivation explanations of juveniles' adjustment to correctional facilities. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 44(4), 450-467.
- Gover, A.R., Pérez, D.M. & Jennings, W.G. (2008). Gender differences in factors contributing to institutional misconduct. *The Prison Journal*, 88(3), 378-403.
- Griffin, M.L. & Hepburn, J.R. (2006). The effect of gang affiliation on violent misconduct among inmates during the early years of confinement. *Criminal Justice and Behavior*, 33(4), 419-448.
- Helm, P. van der, Stams, G.J., Genabeek, M. van & Laan, P. van der (2012). Group climate, personality, and self-reported aggression in incarcerated male youth. *Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 23(1), 23-39.
- Hirsch, A. von (1992). Proportionality in the philosophy of punishment. *Crime and Justice*, 16, 55-98.
- Hirsch, A. von (2009). Proportionate sentences: a desert perspective. In: A.V. Hirsch, A. Ashworth & J. Roberts (eds.). *Principled sentencing: readings on theory and policy*. Oxford: Hart Publishing, 115-125.
- Irwin, J. & Cressey, D.R. (1962). Thieves, convicts and the inmate culture. *Social Problems*, 10(2), 142-155.
- Jiang, S. & Fisher-Giorlando, M. (2002). Inmate misconduct: a test of the deprivation, importation, and situational models. *The Prison Journal*, 82(3), 335-358.
- Jiang, S. & Winfree, L.T., Jr. (2006). Social support, gender, and inmate adjustment to prison life: insights from a national sample. *The Prison Journal*, 86(1), 32-55.
- Jiang, S., Fisher-Giorlando, M. & Mo, L. (2005). Social support and inmate rule violations: a multilevel analysis. *American Journal of Criminal Justice*, 30(1), 71-86.
- Jonkers, W.H.A. (1999). De strafrechtelijke straf: inhoud, grondslag, doeleinden. In: Y. Buruma (red.). *100 jaar strafrecht: klassieke teksten van de twintigste eeuw*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 163-176.

- Keijser, J.W. de (2000). *Punishment and purpose: from moral theory to punishment in action*. Amsterdam: Thela Thesis.
- Keijser, J.W. de (2001). Theoretische reflectie: de vergeten basis voor een bezonnen rechtspleging. *Delikt en Delinkwent*, 31, 390-415.
- Klimstra, T.A., Akse, J., Hale III, W.W., Raaijmakers, Q.A. & Meeus, W.H. (2010). Longitudinal associations between personality traits and problem behavior symptoms in adolescence. *Journal of Research in Personality*, 44(2), 273-284.
- Kolber, A.J. (2009a). The comparative nature of punishment. *Boston University Law Review*, 89, 1565-1608.
- Kolber, A.J. (2009b). The subjective experience of punishment. *Columbia Law Review*, 109, 182-236.
- Laan, A.M. van der (2009). *Weerspanning en delinquentie: een toetsing van Shermans 'defiance'-theorie als een algemene verklaring voor de averechtse werking van sanctioneren*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
- Liebling, A. (1992). *Suicide in prisons*. London: Routledge.
- MacDonald, J. (1999). Violence and drug use in juvenile institutions. *Journal of Criminal Justice*, 27, 33-44.
- May, D.C., Wood, P.B., Mooney, J.L. & Minor, K.I. (2005). Predicting offender-generated exchange rates: implications for a theory of sentence severity. *Crime & Delinquency*, 51(3), 373-399.
- Moerland, H. (1993). Afschrikking, de bakermat van de rationele keuzebenadering in de criminologie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 2, 110-126.
- Mol, G.D. & Henneken-Hordijk, I. (2008). *Gedetineerd in Nederland 2007. Een survey onder alle gedetineerden in het Nederlandse gevangeniswezen*. Den Haag: Dienst Justitiële Inrichtingen.
- Molleman, T. (2008). *Psychometric quality of and the links between the detainee survey and the BASAM-DJI (Cahier 2008-5)*. Den Haag: WODC.
- Molleman, T. & Leeuw, F.L. (2012). The influence of prison staff on inmate conditions: a multilevel approach to staff and inmate surveys. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 18(2), 217-233.
- Morris, R.G. & Worrall, J.L. (in press). Prison architecture and inmate misconduct: a multi-level assessment. *Crime & Delinquency*.
- Morris, R.G., Longmire, D.R., Buffington-Vollum, J. & Vollum, S. (2010). Institutional misconduct and differential parole eligibility among capital inmates. *Criminal Justice and Behavior*, 37(4), 417-438.
- Nagin, D.S. (2012). Deterrence, scaring offenders straight. In: F.T. Cullen & C.L. Jonson (eds.). *Correctional theory: context and consequences*. Los Angeles: Sage Publications, 67-98.
- Nagin, D.S., Cullen, F.T. & Jonson, C.L. (2009). Imprisonment and reoffending. *Crime and Justice*, 38(1), 115-200.
- Parisi, N. (1982). Prisoner's pressures and responses. In: N. Parisi (ed.). *Coping with imprisonment: perspectives in criminal justice*. Beverly Hills, CA: Sage, 9-26.
- Paterline, B.A. & Petersen, D.M. (1999). Structural and social psychological determinants of prisonization. *Journal of Criminal Justice*, 27(5), 427-441.
- Piquero, A. & Rengert, G.F. (1999). Studying deterrence with active residential burglars. *Justice Quarterly*, 16(2), 451-471.
- Pogarsky, G. (2002). Identifying 'deterable' offenders: implications for research on deterrence. *Justice Quarterly*, 19(3), 431-452.
- Pratt, T.C., Cullen, F.T., Blevins, K.R., Daigle, L.E. & Madensen, T.D. (2006). The empirical status of deterrence theory: a meta-analysis. In: F.T. Cullen, J.P. Wright & K.R. Blevins

Ellen Raaijmakers, Jan de Keijser, Paul Nieuwbeerta, Anja Dirkzwager & Joni Reef

- (eds.). *Taking stock: the status of criminological theory – advances in criminological theory*. New Brunswick, NJ: Transaction, 367-395.
- Rijpkema, P.P. (2003). *Grondslagen van het recht: achtergronden*. Den Haag: Boom Juridische uitgeverij.
- Roberts, J.V. (2011). Punishing, more or less: exploring aggravation and mitigation at sentencing. In: J.V. Roberts (eds.). *Mitigation and aggravation at sentencing*. Cambridge: Cambridge University Press, 1-20.
- Robinson, P.H. & Darley, J.M. (2004). Does criminal law deter? A behavioural science investigation. *Oxford Journal of Legal Studies*, 24(2), 173-205.
- Ryberg, J. (2004). *The ethics of proportionate punishment: a critical investigation*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Ryberg, J. (2010). Punishment and the measurement of severity. In: J. Ryberg & J.A. Corlett (eds.). *Punishment and ethics. New perspectives*. Houndsmill: Palgrave Macmillan, 72-91.
- Sentencing Advisory Panel (2010). *Overarching principles of sentencing*. Geraadpleegd in oktober 2013 via www.banksr.co.uk/images/Guidelines/Advisory%20Panel%20Advice%20to%20the%20Council/Overarching_principles_of_sentencing.pdf.
- Sentencing Guidelines Council (2009). *Overarching principles: sentencing youths*. Geraadpleegd in oktober 2013 via http://sentencingcouncil.judiciary.gov.uk/docs/web_overarching_principles_sentencing_youths.pdf.
- Sherman, L.W. (1993). Defiance, deterrence, and irrelevance: a theory of the criminal sanction. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 30(4), 445-473.
- Sorensen, J.R. & Cunningham, M.D. (2010). Conviction offense and prison violence: a comparative study of murderers and other offenders. *Crime & Delinquency*, 56(1), 103-125.
- Spelman, W. (1995). The severity of intermediate sanctions. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 32, 107-135.
- Stevens, L. (2010). Voorlopige hechtenis en vrijheidsstraf: de strafrechter voor voldongen feiten? *Nederlands Juristenblad*, 24, 1520-1525.
- Sykes, G.M. (1958). The pains of imprisonment. In: G.M. Sykes (ed.). *The society of captives: a study of a maximum security prison*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 417-526.
- Thomas, C.W. (1973). Prisonization or resocialization? A study of external factors associated with the impact of imprisonment. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 10(1), 13-21.
- Toch, H. (1977). *Living in prison: the ecology of survival*. New York: Free Press.
- Toch, H. & Adams, K. (1986). Pathology and disruptiveness among prison inmates. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 23(1), 7-21.
- Tonry, M. (2008). Learning from the limitations of deterrence research. In: M. Tonry (ed.). *Crime and justice: a review of research*. Chicago, IL: University of Chicago Press, 279-311.
- Wheeler, S. (1961). Socialization in correctional communities. *American Sociological Review*, 26(5), 697-712.
- Wooldredge, J.D. (1999). Inmate experiences and psychological well-being. *Criminal Justice and Behavior*, 26(2), 235-250.
- Wooldredge, J.D., Griffin, T. & Pratt, T. (2001). Considering hierarchical models for research on inmate behavior: predicting misconduct with multilevel data. *Justice Quarterly*, 18, 203-231.
- Wright, K.N. (1989). Race and economic marginality in explaining prison adjustment. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 26(1), 67-89.

Wright, K.N. (1991). A study of individual environmental and interactive effects in explaining adjustment to prison. *Justice Quarterly*, 8(2), 217-241.

Appendix

Items voor deprivatiekenmerken

Deprivatie van autonomie

- Alles wordt hier voor mij beslist
- Ik kan hier zelf niets bepalen
- Het personeel staat open voor mijn mening*
- Ik kan zelf beslissen over dingen die ik belangrijk vind*
- Ik vind dat ik mij redelijk vrij kan bewegen in deze inrichting*

Eigenvalue=2,349
 Verklaarde variantie=,47
 Cronbach's alpha=,72

Deprivatie van veiligheid

- Ik voel me veilig in deze inrichting*
- Ik voel me veilig op deze afdeling*
- Ik voel me regelmatig door medege-detineerden bedreigd
- Je wordt hier regelmatig bedreigd door personeelsleden
- Ik ben niet bang om verwond, gepest of bedreigd te worden door anderen*
- Ik ben bang voor mijn lichamelijke veiligheid

Eigenvalue=2,877
 Verklaarde variantie=,48
 Cronbach's alpha=,76

Deprivatie van een dagbesteding

- Ik kan me in mijn cel goed vermaken*
- Ik verveel me in het weekend
- Ik zit te lang op cel
- Ik ben tevreden over de inhoud van de activiteiten van het dagprogramma*
- 's Avonds heb ik genoeg te doen*

Eigenvalue=2,527
 Verklaarde variantie=,51
 Cronbach's alpha=,75

Deprivatie van contact met de buitenwereld

- Er zijn voldoende mogelijkheden om met familie en vrienden contact te onderhouden
- Ik heb voldoende privacy tijdens telefoongesprekken
- Ik heb voldoende privacy tijdens het bezoeken
- Tijdens mijn detentie kan ik goed contact onderhouden met mijn familie

Eigenvalue=2,137

Ellen Raaijmakers, Jan de Keijser, Paul Nieuwbeerta, Anja Dirkzwager & Joni Reef

*(Vervolg)***Items voor deprivatiekenmerken**

	Verklaarde variantie=,53
	Cronbach's alpha=,70
Deprivatie van ondersteunend contact met piw'ers	
De piw'ers zijn vriendelijk voor me	
Ik ben tevreden over het werk van de piw'ers*	
Als ik problemen heb, helpen de piw'ers me*	
Als ik somber ben, kan ik met de piw'ers praten*	
Ik ontvang steun van de piw'ers als ik dat nodig heb*	
	Eigenvalue=3,308
	Verklaarde variantie=,66
	Cronbach's alpha=,87
Deprivatie van ondersteunend contact met medegedetineerden	
Gedetineerden hier gaan respectvol met elkaar om*	
Nieuwe gedetineerden worden snel in de groep geaccepteerd*	
Gedetineerden hier houden rekening met elkaar*	
Ik kan goed opschieten met de meeste gedetineerden*	
Er zijn medegedetineerden die naar me luisteren als ik problemen heb*	
Over het algemeen helpen en steunen de gedetineerden elkaar*	
	Eigenvalue=3,003
	Verklaarde variantie=,50
	Cronbach's alpha=,80

* Gehercodeerd naar omgekeerde polariteit.